

INTERREGIONALE FINANCIËLE STROMEN IN BELGIË

RAPPORT 1:

UPDATE 2000-2022 & IMPACT COVID-19

WILLEM SAS & TOM TRUYTS

UNIVERSITY OF STIRLING – KU LEUVEN – UCLOUVAIN SAINT-LOUIS BRUXELLES

OKTOBER 2023

Inhoudstafel

Samenvatting.....	2
1. Inleiding.....	4
2. Wat zijn interregionale financiële stromen?	5
3. Omvang en samenstelling van de financiële stromen vanuit Vlaanderen	6
3.1 Totale financiële stromen.....	7
3.2 Financiële stromen uit de federale inkomsten en uitgaven.....	8
3.3 Financiële stromen uit de inkomsten en uitgaven van de sociale zekerheid (RSZ)	9
3.4 Dotatiestromen	12
4. Evolutie van de financiële stromen doorheen de tijd	12
5. Verschillen met vorige update	14
6. Referenties	18
Appendix A: Financiële stromen in detail: uitsplitsing, inkomensijking & ambtenarenlonen	19
Appendix B: Keuze van het ijkpunt.....	25
B.1 De bevolkingsmethodiek (bevolkingsijking).....	26
B.2 De inkomensmethodiek (inkomensijking).....	27
B.3 Een algemene formule	28

SAMENVATTING

In juli 2017 publiceerden prof. Dr. A. Decoster en Dr. W. Sas (KULeuven, Departement Economie) hun studie over de interregionale financiële stromen in België die voortvloeien uit de federale begroting, uitgevoerd op basis van een door hen ontwikkeld monitoringmodel (genaamd Moniflow) dat jaarlijkse updates toelaat.¹ De Vlaamse Overheid verzorgde reeds twee updates van het model.²

De derde update van Moniflow, voor de periode 2000-2022, wordt samengevat in dit rapport. We kozen doelbewust voor de periode tot 2022 omdat we hiervoor hoofdzakelijk kunnen terugvallen op beschikbare administratieve gegevens, en de impact van de pandemie met andere woorden voor het eerst in detail in kaart kan worden gebracht. In een tweede rapport (voorzien voor midden 2024) zullen we een update uitvoeren tot 2028, op basis van prognoses allerhande.

Op vraag van de opdrachtgever, werden de berekeningen op twee manieren uitgevoerd. Enerzijds wordt de bevolkingsijking gehanteerd, waarbij de financiële stromen berekend worden op basis van gewestelijke bevolkingsverhoudingen. Anderzijds wordt ook de inkomensijking gehanteerd, die de federale inkomsten en uitgaven afweegt op basis van de bijdrage die een gewest levert aan de federalen inkomsten.³

De absolute bedragen (voor 2022) van de interregionale stromen die op deze verschillende manieren berekend werden, staan, ter illustratie, in onderstaande Tabel 1. Een volledig beeld van de financiële stromen, zowel in absolute getallen als in percentages van het Bruto Binnenlands Product (BBP) als in per capita termen, is terug te vinden in de tabellen in Appendix A. In deze tabellen is de lagere uitgaande financiële stroom vanuit het Vlaamse Gewest naar de andere gewesten in 2020 ook duidelijk zichtbaar. Deze daling wordt voornamelijk verklaard door de lagere fiscale en parafiscale inkomsten van de federale overheid, veroorzaakt door de COVID-19 crisis, alsook door de overbruggingsrechten toegekend aan zelfstandigen om de crisis op te vangen. Door het forse economisch herstel in 2021 en 2022 nemen de transfers vanuit het Vlaamse Gewest echter wel weer fors toe tot de bedragen zichtbaar in Tabel 1.

Ook zien we in de tabellen in Appendix A dat in termen van het Bruto Binnenlandse Product (BBP), hetgeen de beste vergelijkingsbasis vormt, de stromen gestaag blijven afnemen overheen de hele periode 2000-2022. Dit bevestigt de hoofdconclusie van het basisrapport uit 2017. Drukken we de stromen tenslotte uit in per capita termen, dan komt in de tabellen vooral de positie van het Brusselse Gewest, als gewest met een netto uitgaande stroom, goed uit de verf. De reden hiervoor ligt hoofdzakelijk bij de relatief jongere bevolking van het Brusselse Gewest, en haar hogere inkomsten uit de vennootschapsbelasting. Ook dit herbevestigt één van de conclusies volgend uit de studie van 2017. We gaan in dit rapport dieper in op elk van deze vaststellingen, en de onderliggende drijfveren.

¹ We verwijzen in wat volgt naar deze studie als het 'basisrapport'. Dit rapport kan vrij worden geraadpleegd: https://willemsas.files.wordpress.com/2016/10/rapport_decoster_sas.pdf

² De laatste update van 2021 valt te vinden op: <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/47064>

³ Op vraag van de opdrachtgever werden de stromen thans berekend met én zonder de ambtenarenlonen in de perimeter van de analyse.

Tabel 1: Financiële stromen in 2022 volgens de verschillende methoden

<i>Financiële stromen in 2022 in miljoenen € (kettingprijzen⁴/ lopende prijzen)</i>	Vlaamse Gewest	Waalse Gewest	Brusselse Gewest
Bevolkingsijking, inclusief ambtenarenlonen	6500 / 7716	-8420 / -9996	1920 / 2280
Bevolkingsijking, exclusief ambtenarenlonen	6216 / 7379	-7940 / -9426	1725 / 2047
Inkomensijking, inclusief ambtenarenlonen	6038 / 7168	-7993 / -9489	1956 / 2322
Inkomensijking, exclusief ambtenarenlonen	5366 / 6370	-7156 / -8495	1789 / 2124

Tabel 1 illustreert ook duidelijk dat de exploderende inflatie de stromen in lopende prijzen (volgende de bevolkingsijking, inclusief ambtenarenlonen) naar grotere hoogten jaagt, tot 7,7 miljard € in 2022. Het verschil tussen deze stromen uitgedrukt in nominale termen (i.e. in lopende prijzen) en reële termen (in kettingprijzen gecorrigeerd voor inflatie) neemt dan ook stelselmatig toe, tot maar liefst 1,2 miljard € in 2022. Om deze reden, en om de leesbaarheid van deze studie te optimaliseren, werken we in wat volgt enkel met de gecorrigeerde bedragen in kettingprijzen volgens de bevolkingsijking inclusief ambtenarenlonen, met het oog op een onderbouwde vergelijking van de stromen doorheen de tijd.

⁴ Deze bedragen werden gecorrigeerd voor inflatie, met als basisjaar 2015.

1. INLEIDING

Het basisrapport van Decoster & Sas dateert van 2017 (het ‘basisrapport’ in wat volgt), en bood een analyse van de financiële stromen tussen de drie Belgische gewesten vervat in de inkomsten en uitgaven van de federale overheid. Naast een actualisering van vroegere berekeningen, lag de meerwaarde van de studie in de volgende zaken:

- Een consistente berekening van de interregionale stromen voor de periode 2000-2020. Daarbij werd een monitoringmodel ontwikkeld, ‘Moniflow’ genaamd.
- Op vraag van de stuurgroep van het project (waarin de Nationale Bank, het Federal Planbureau, de RSZ, de Vlaamse Overheid, en het kabinet van de Vlaamse Minister-president vertegenwoordigd waren), werden de berekeningen op twee manieren uitgevoerd. Een eerste methode legt de financiële stromen bloot op basis van gewestelijke bevolkingsverhoudingen, en is in het verleden o.a. toegepast door de Nationale Bank (NBB). Hierbij wordt de omvang van de federale inkomsten en uitgaven in een gewest afgewogen ten opzichte van het bevolkingsaandeel van dat gewest (**bevolkingsijking**). De tweede methode weegt de federale inkomsten en uitgaven af volgens de bijdrage van een gewest tot de federale inkomsten (**inkomensijking**). Beide methoden werden toegepast op dezelfde data en dezelfde inkomsten en uitgaven van de gehele federale overheid (i.e. de ‘perimeter’ van de berekening). We verwijzen naar paragraaf 2 en Appendix B van dit rapport voor een uitgebreide toelichting van deze methodologie.
- De perimeter was op bepaalde punten meer uitgebreid dan in eerdere studies: de roerende voorheffing wordt onder de loep genomen en aan de uitgavenzijde wordt er verder gekeken dan de sociale zekerheid en sociale voorziening. Zo maken de subsidies aan bedrijven – zoals de subsidies voor overuren, nacht & ploegenarbeid, de doelgroepenverminderingen of de Sociale Maribel subsidies – ook deel uit van de perimeter. Bovendien werden de federale ambtenarenlonen ook apart beschouwd.
- Het basisrapport ging gedetailleerd in op de redenen waarom eventuele stromen berekend uit de interestlasten op de federale staatsschuld **niet** thuishoren in een jaarlijkse berekening van de stromen.

Voor de update in dit rapport baseren we ons op hetzelfde monitoringmodel, en dezelfde benadering. Alle data werden geactualiseerd maar er werden ook enkele nieuwe bronnen gebruikt. Dit geeft vooral voor de stromen uit de gezondheidszorg en de vennootschapsbelasting een verschillend beeld vergeleken met vorige updates, uitgevoerd door de Vlaamse Overheid, en verbetert de relatieve positie van Brussel aanzienlijk. Sectie 5 van dit rapport gaat dieper in op deze verschillen.

Voorts komt de finale impact van de COVID-19 crisis in 2020 duidelijk naar boven in deze update, aangezien de overgrote meerderheid van de administratieve gegevens beschikbaar waren t.e.m. 2022. In 2020 leidden de COVID-19 crisis en de inperkingsmaatregelen om besmettingen tegen te gaan tot een forse recessie van de Belgische economie. Geen enkel gewest werd gespaard. Er is om die reden op diverse financiële stromen een duidelijke impact waar te nemen, wat we

beschrijven in sectie 3 van dit rapport, toegespitst op het Vlaamse Gewest, maar ook in sectie 4 hetgeen een algemeen beeld schetst.⁵

2. WAT ZIJN INTERREGIONALE FINANCIËLE STROMEN?

De door ons berekende financiële stroom staat niet in één of andere begroting, en valt niet terug te vinden in officiële documenten. Anders zouden die niet moeten berekend worden. Het gaat dus niet om expliciete bedragen van ‘enveloppes’ die - bijvoorbeeld door Vlaanderen - aan Wallonië ter beschikking gesteld worden. De berekende financiële stroom tussen de drie gewesten is hoofdzakelijk een heel specifieke manier om naar verschillen tussen *mensen* te kijken.

Sommige mensen hebben een hoger inkomen dan anderen. In de personenbelasting kiezen we ervoor om rijken gemiddeld meer belastingen te laten betalen dan mensen met een lager inkomen. Dat noemen we doorgaans ‘progressiviteit’. De financiële stroom die volgt uit de personenbelasting wordt berekend door de betaalde belasting voor elke burger te vergelijken met het federaal gemiddelde. We geven een voorbeeld.⁶ Gemeten op basis van het belastbaar inkomen in de aangifte betalen de 50% armste Belgen gemiddeld 927 € belasting in 2015.⁷ Mensen uit de rijkste helft betalen gemiddeld 13659 €, en het federaal gemiddelde bedraagt 7293 €. Wie meer betaalt dan het gemiddelde, “draagt bij”. Wie minder betaalt dan het gemiddelde, is “ontvanger”. De keuze voor progressiviteit in ons systeem van personenbelasting zorgt op die manier voor miljoenen kleine financiële stroompjes tussen alle burgers van dit land. Van rijke Vlamingen naar arme Brusselaars, maar ook van rijke Walen naar arme Vlamingen, van rijke West-Vlamingen naar arme West-Vlamingen, enz. **In de benadering van ‘financiële stromen tussen de gewesten’ worden die miljoenen micro-stroompjes opgeteld per gewest.** We geven hieronder een cijfervoorbeeld.

Dezelfde redenering gaat op voor bijdragen én uitkeringen in de sociale zekerheid. Daar hebben we een systeem uitgebouwd waarbij mensen bijdragen betalen als ze werken, om verzekerd te zijn als zich werkloosheid, ziekte of inactiviteit voordoet. Ook die bijdrage staat in verhouding tot het inkomen, in dit geval tot het arbeidsinkomen. Ze is wel proportioneel, in plaats van progressief zoals de personenbelasting. Mensen krijgen de uitkering als het ‘schadegeval’ zich voordoet. Ook hier vinden we bij alle mensen afwijkingen van wat er gemiddeld bijgedragen of ontvangen wordt. Er ontstaan opnieuw miljoenen financiële stromen: goed betaalde werknemers betalen meer sociale bijdragen dan gemiddeld, en mensen die geen bijdragen betalen zoals zieken, werklozen of gepensioneerden betalen minder dan gemiddeld. Een werkloze Vlaming krijgt meer uitkering dan gemiddeld, een werkende uit Waals-Brabant krijgt minder dan gemiddeld. Ook deze miljoenen

⁵ In **Rapport 2** (voorzien voor midden 2024) beschrijven we de update van Moniflow tot 2028, die in grotere mate gebaseerd zal zijn op prognoses. We gaan in datzelfde rapport dieper in op de redenen waarom stromen berekend uit de interestlasten op de staatsschuld een dubbel telling met zich meebrengen, en **niet** passen in de jaarlijkse berekening die we hier toepassen.

⁶ Berekend op basis van de fiscale aangiften voor aanslagjaar 2015 zoals gepubliceerd op de website van FOD Economie.

⁷ Dit is een bedrag *per fiscale aangifte*. Niet te verwarren met een bedrag per hoofd van de bevolking, die we in tabel 2 gebruiken.

afwijkingen van het gemiddelde kunnen we optellen per gewest. Voor deze drie belangrijke onderdelen berekenen we in Tabel 2 ter illustratie de afwijking van het federaal gemiddelde.

Tabel 2: Gemiddelde betaalde belasting in 2017 (in €)

<i>Gemiddelde voor inwoners van</i>	Personenbelasting	Sociale Bijdragen	Sociale Uitkeringen
Vlaamse gewest (VL)	3422	5601	6776
Waalse gewest (WAL)	2876	4700	6773
Brusselse gewest (BRU)	2424	4511	5212
Federatie	3139	5198	6609
Afwijking tussen VL en Federatie	283	403	-167

Noot: In de tabel duiden blauwe cijfers op 'meer bijdragen dan gemiddeld' of 'minder ontvangsten dan gemiddeld', rode cijfers staan voor 'minder bijdragen dan gemiddeld' of 'meer ontvangsten dan gemiddeld'

In 2017 betaalt een inwoner van de Belgische federatie gemiddeld 3139 € personenbelasting, en 5198 € sociale bijdragen. De uitkeringen bedragen gemiddeld 6609 €. Zoals gezegd verbergt dit gemiddelde miljoenen verschillende bijdragen en uitkeringen. Als we die individuele afwijkingen t.o.v. het gemiddelde optellen per gewest, dan bekomen we dat in Vlaanderen gemiddeld 3422€ personenbelasting betaald wordt, of 283 € meer dan het federale gemiddelde. In Wallonië wordt er gemiddeld per inwoner 272 € minder personenbelasting betaald. Het zijn deze cijfers die, vermenigvuldigd met het aantal inwoners van de drie gewesten en samen met eenzelfde berekening voor de andere inkomsten en uitgaven beschouwd in de analyse, de “financiële stroom” geven.

In het rapport noemen we de vergelijking met het federaal gemiddelde de ‘keuze van een ijkpunt’. In dit geval is dat een **‘bevolkingsijking’**. Er zijn ook andere ijkpunten mogelijk. Soms wordt ervoor gepleit om als ijkpunt niet de federale gemiddelden van inkomsten en uitgaven te gebruiken, maar wel het aandeel van een gewest in de inkomsten die in de oefening betrokken worden. Deze alternatieve ijking noemen we **‘inkomensijking’** (ook soms ‘juste retour’ genoemd in de publieke debatten). De transfer wordt in dat geval berekend als het verschil in uitgaven die zouden kunnen gebeuren indien we een gewest uitgaven laten doen die in verhouding staan tot haar aandeel in de inkomsten. In de studie hebben we beide ijkpunten gebruikt voor alle berekeningen.

3. OMVANG EN SAMENSTELLING VAN DE FINANCIËLE STROMEN VANUIT VLAANDEREN

Deze paragraaf gaat dieper in op de samenstelling van de financiële stromen volgens één van de methoden die werden aangegeven in Tabel 1, en hun onderliggende drijfveren. Alle bedragen zijn uitgedrukt in reële termen. We corrigeren met andere woorden voor inflatie om een eerlijke vergelijking toe te laten overheen de jaren, zeker gegeven de sterk toegenomen inflatie vanaf 2020. Voorts werden alle bedragen in de hoofdtekst van dit rapport berekend op basis van de **bevolkingsijking** (inclusief ambtenarenlonen). Zoals hierboven beschreven steunt die methode op gewestelijke bevolkingsverhoudingen. In Appendix A geven we ook de bedragen mee, berekend volgens de inkomensijking, die beroep doet op de relatieve bijdrage van een gewest tot de federale inkomsten. We werken in Appendix B beide methoden in detail verder uit, en leggen uit waarom

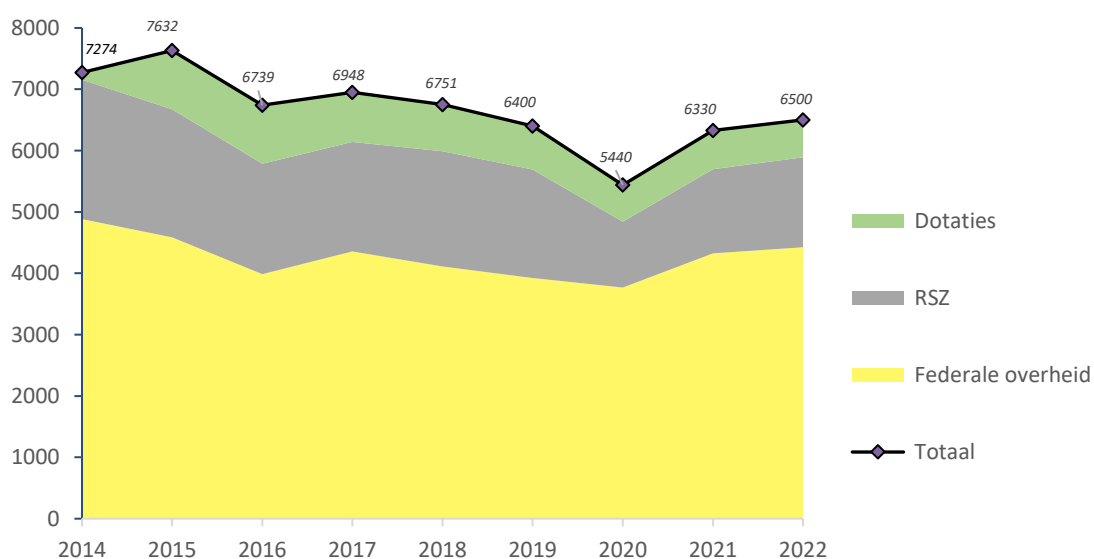
de uitgaande stromen hoger uitkomen voor Vlaanderen volgens de bevolkingsijking dan voor de inkomensijking. Kort gezegd is de reden dat de inkomsten opgenomen in de perimeter van de analyse niet noodzakelijk gelijk zijn aan de uitgaven. De ijking heeft in dat geval ook een effect op de manier waarop het (in ons geval) overschot wordt toegekend aan de gewesten. We verwijzen ook naar tabel B2 voor een overzicht van de perimeter.

In wat volgt, bespreken we achtereenvolgens de stromen voortkomend uit de inkomsten en uitgaven van de het federale niveau, het sociale zekerheidsstelsel, en de dotaties toegekend aan de gewesten en de gemeenschappen. Samen vormen deze drie onderdelen immers de totale uitgaven en inkomsten van Entiteit I van de Belgische overheid, op basis waarvan de stromen berekend worden, en waar we mee aanvangen in paragraaf 3.1.⁸ We geven de subtotalen voor elk gewest in Appendix A, en splitsen die subtotalen in de volgende paragrafen verder uit vanuit een Vlaams perspectief.

3.1 TOTALE FINANCIËLE STROMEN

In kettingsprijzen bedroegen de uitgaande financiële stromen van het Vlaamse Gewest 5,44 miljard € in 2020. Ze nemen toe tot 6,5 miljard € in 2022.

Figuur 1: Totale financiële stromen vanuit het Vlaamse Gewest (in miljoenen €)

De totale financiële stromen kunnen uitgesplitst worden over drie pijlers: de stromen uit de federale overheid, uit de sociale zekerheid en uit de dotatiefinanciering. We geven in Appendix A de specifieke bedragen in miljoenen € voor alle drie de gewesten. De belangrijkste uitgaande stroom heeft betrekking op inkomsten en uitgaven van de federale overheid. De inkomsten zijn voornamelijk personen- en vennootschapsbelasting, BTW en accijnzen. De uitgaven omvatten ambtenarenlonen

⁸ Federale bijdragen aan de EU, alsook ontvangsten vanuit de verscheidene EU programma's en fondsen, houden we buiten de perimeter van de studie. De reden is conceptueel, aangezien het hier gaat om een herverdeling georganiseerd op een hoger overheidsniveau dan het federale, hetgeen dus in se een andere categorie financiële stromen omvat, en bijgevolg past binnen een andere studie.

en -pensioenen, subsidies aan bedrijven, leeflonen en hulp aan gehandicapten. Met 4,43 miljard € in 2022 maakt deze bron 68% uit van de totale uitgaande financiële stroom. We gaan dieper in op deze pijler in paragraaf 3.2.

De financiële stroom uit de sociale zekerheid bevat langs de inkomstzijde vooral sociale bijdragen van werkgevers en werknemers. De uitgavenzijde slaat op sociale uitkeringen, waaronder private pensioenen, werkloosheid, gezondheidszorg en kinderbijslag. Netto vertegenwoordigt deze post een bedrag van 1,46 miljard € in 2022 (22,5%). We diepen deze verder uit in paragraaf 3.3 onderaan.

De derde pijler ten slotte is de federale dotatiefinanciering. Deze vertegenwoordigt een financiële uitstroom van 611 miljoen € in 2022 en is daarmee de kleinste pijler (9,4%).

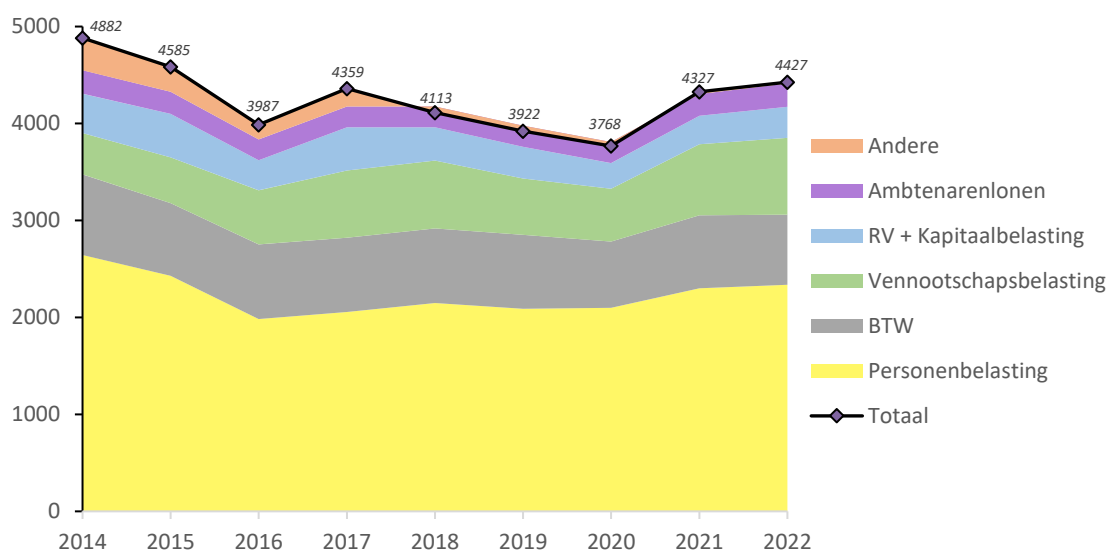
Over de gehele tijdsperiode vallen meteen twee dalingen van de uitgaande stromen op: een eerste daling in 2016, en een tweede in 2020. Dit is geen toeval, en een reflectie van zowel de institutionele als de economische context. In 2016 is de impact van de zesde staatshervorming duidelijk merkbaar. De overdracht van bevoegdheden en een kwart van de federale personenbelasting naar de Gewesten & Gemeenschappen maakt dat de stromen uit de RSZ en de federale overheid dalen: ze verdwijnen vanaf 2015 immers uit de perimeter en geven dus geen aanleiding meer tot een financiële stroom. Het betreft bevoegdheden op het vlak van arbeidsmarktbeleid, kinderbijslag, ouderenzorg en gezondheidszorg. Tegelijk ontvangen de regio's via de dotatiefinanciering extra middelen om de bijkomende gefedereerde bevoegdheden te financieren. Deze compenseren de extra uitgaven echter slechts gedeeltelijk waardoor de totale financiële stromen dalen doorheen de tijd.

In 2020, vervolgens, slaat de COVID-19 crisis – en de maatregelen om deze op te vangen – niet alleen een gat in het overheidsbudget, maar ook in de financiële stromen. Ook nu dalen de stromen aanzienlijk, wat hoofdzakelijk te wijten is aan de lagere fiscale inkomsten van de federale overheid, maar ook aan de verdeling tussen de gewesten van de tijdelijke crisismaatregelen. De volgende paragrafen gaan hier dieper op in.

3.2 FINANCIËLE STROMEN UIT DE FEDERALE INKOMSTEN EN UITGAVEN

De financiële stromen uit de federale overheid bestaan vooral uit stromen van de personenbelasting (2,3 miljard € in 2022), gevolgd door de BTW en de vennootschapsbelasting, respectievelijk 722 miljoen € en 792 miljoen € in 2022. Aan uitgavenzijde vinden we vooral de ambtenarenlonen en pensioenen terug.⁹

⁹ In tegenstelling tot vorige updates en het basisrapport, werden alle ambtenarenpensioenen in deze update ondergebracht bij de federale overheid ter berekening van de financiële stromen, en niet deels bij de Sociale Zekerheid. Dit geeft globaal een betere uitkomst voor Vlaanderen aangezien de opname van ambtenarenpensioenen er lager ligt dan de andere pensioenen, maar het leidt ook in figuur 2 tot de uitdovende, en zelfs licht negatieve stroom in de 'andere' categorie.

Figuur 2: Financiële stromen Federale Overheid vanuit het Vlaamse Gewest (in miljoenen €)

Het bedrag uit de personenbelasting daalde in de periode 2014-2016 ten gevolge van de zesde staatshervorming. Ongeveer een kwart van de personenbelasting is naar de gewesten overgeheveld, en verdwijnt dus uit de perimeter. Nadien zien we een toename in 2017 als gevolg van de werkgelegenheids groei. In 2019 stellen we een tempering vast: de inkomsten uit de personenbelastingen liggen lager, gevolgd door een tweede daling in 2020 ten gevolge van de COVID-19 crisis. Nadien nemen de inkomsten uit de personenbelasting opnieuw jaarlijks toe.

De impact van de COVID-19 crisis is ook te zien op alle andere financiële stromen van de federale overheid. Vooral langs de inkomstzijde is de impact merkbaar: de fiscale en parafiscale inkomsten dalen van 97,8 miljard naar 90 miljard (in kettinprijzen). Door de lagere economische activiteit lopen immers de inkomsten uit de BTW, de vennootschapsbelasting, de roerende voorheffing en de belastingen op kapitaal terug. Enkel de inkomsten uit de personenbelasting namen licht toe.

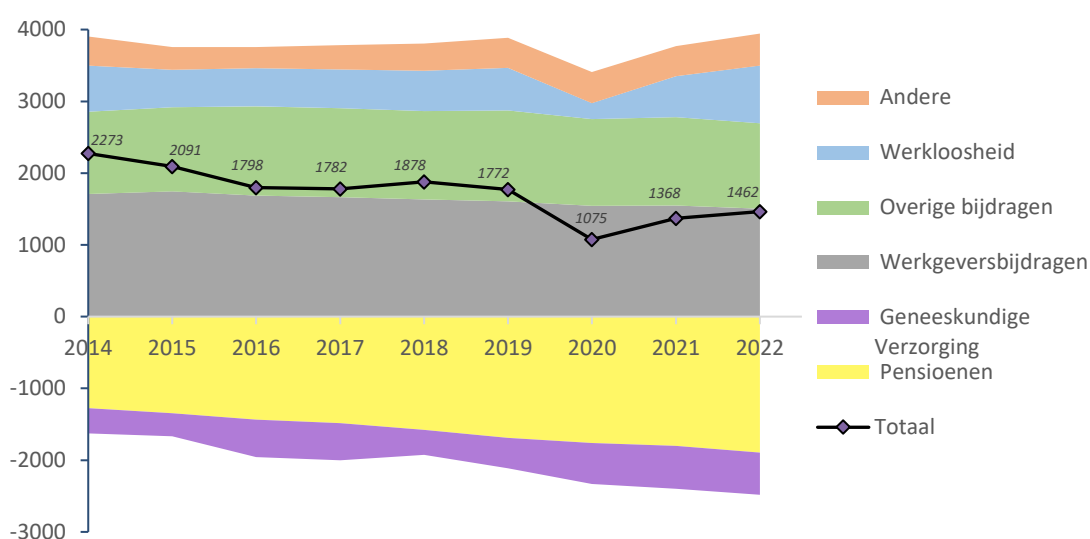
De stromen voortkomend uit de ambtenarenlonen bedragen slechts 238 miljoen € in 2022. De totale financiële stromen uit de federale overheid verhogen daardoor lichtjes tot 4.4 miljard € in 2022. Verder beïnvloedt deze post het beeld van de financiële stromen uit de federale overheid niet wezenlijk.

3.3 FINANCIËLE STROMEN UIT DE INKOMSTEN EN UITGAVEN VAN DE SOCIALE ZEKERHEID (RSZ)

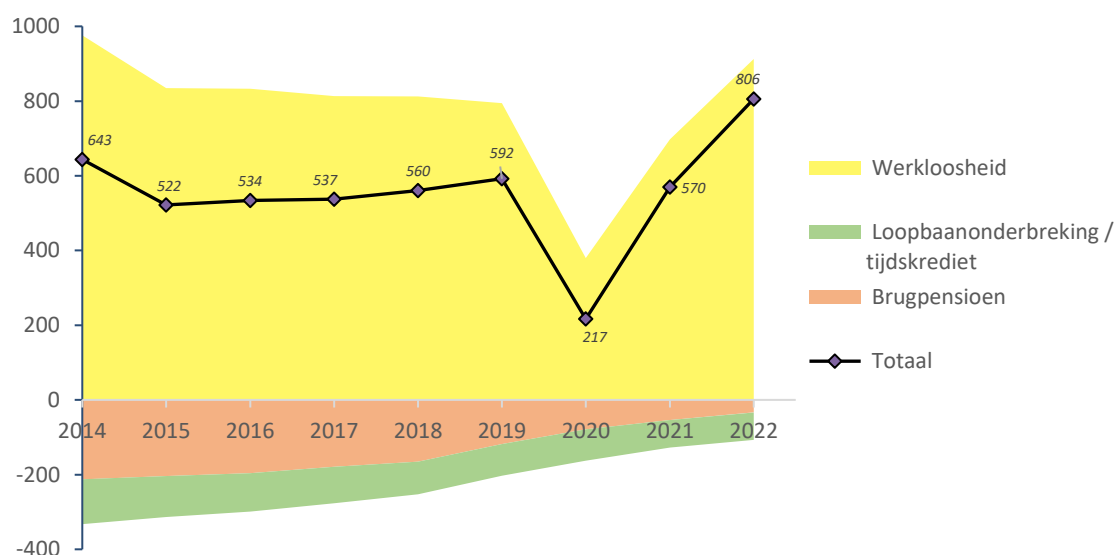
Deze post is een netto uitstroom vanuit het Vlaamse Gewest. Maar dat geldt niet voor alle deelposten: vooral voor pensioenen en in toenemende mate voor uitgaven voor geneeskundige verzorging is er een netto instroom in Vlaanderen.

De instroom voor pensioenen bedraagt 1,9 miljard € in 2022 en neemt tussen 2014 en 2022 continu toe. De instroom voor geneeskundige verzorging bedraagt 587 miljoen € in

2022. Beide instromen worden echter gecompenseerd door de andere subposten, voornamelijk door stromen uit de werkgevers- en werknemersbijdragen en werkloosheid.

Figuur 3: Financiële stromen Sociale Zekerheid vanuit het Vlaamse Gewest (in miljoenen €)

De werkloosheid omvat naast de werkloosheidsuitkeringen ook de uitkeringen in het kader van brugpensioen en loopbaanonderbrekingen. Hoewel de transfers vanuit Vlaanderen voor deze 3 componenten in 2019 (voor de start van de COVID-19 crisis) lager zijn dan in 2014, verschilt het verloop. Terwijl de inkomende transfers in het kader van het brugpensioen en loopbaanonderbreking continu dalen, verloopt de uitgaande stroom, gelinkt aan de feitelijke werkloosheidsuitkering, veel grilliger (want meer conjunctuurgebonden).

Figuur 4: Detail van de werkloosheidsstromen vanuit het Vlaamse Gewest (in miljoenen €)

In 2020 laat de impact van de COVID-19 crisis zich voelen op twee manieren. *Enerzijds* via een volume effect in de werkloosheidsuitkeringen, waarbij het *totale* nationale budget toenam van 4,4 miljard € in 2019 tot 8,6 miljard € in 2020 en 6,2 miljard € in 2021. Daarvan ging respectievelijk 3,9 miljard € in 2020 en 1,75 miljard € in 2021 naar tijdelijke werkloosheidsprogramma's om de schok van het lockdown beleid op te vangen. Ook het budget van overbruggingsrechten voor zelfstandigen werd fors opgetrokken ter compensatie: met 3,1 miljard € in 2020 en 1,9 miljard €.

Anderzijds had de COVID-19 crisis een grotere impact op de werkloosheid in Vlaanderen dan in de andere gewesten. De werkloosheid steeg tussen februari en december met 5 % in Vlaanderen tegenover 3% in Wallonië en Brussel. Welnu, aangezien die crisis-gerelateerde, tijdelijke werkloosheid zwaarder doorwoog in het Vlaamse Gewest, volgden de toegekende budgetten dit eerder ongewone patroon wat betreft de werkloosheidsuitgaven ook. Dit komt duidelijk naar voor in Tabel 3, waar de ‘normale’ werkloosheidsuitkeringen relatief minder worden toegekend aan Vlamingen dan aan Walen en Brusselaars. Dit beeld keert echter om als we kijken naar de crisismaatregelen, en spiegelt zich meer aan de bevolkingsaantallen (voor de tijdelijke werkloosheid) en het aantal zelfstandigen in elk gewest (voor de overbruggingsrechten).

Het is net omwille van deze dubbele tendens dat we de wel zeer scherpe daling vaststellen in de totale stromen in de werkloosheid vanuit Vlaanderen, waar we voor deze analyse de overbruggingsrechten bij rekenen. Aangezien er meer gebruik werd gemaakt van de overheidssteun in Vlaanderen, en aangezien de bedragen groter waren tijdens de crisisjaren, werd de totale uitgaande stroom uit de werkloosheid tijdens de covidjaren getemperd. Aangezien de tijdelijke werkloosheidsuitkeringen vooral proportioneel werden verdeeld overheen de gewesten, bleven de stromen wat dat luik betreft beperkt (omdat we hier de bevolkingsijking hanteren, zie ook Appendix B). Het zijn vooral de overbruggingsrechten uitgekeerd aan de zelfstandigen die een additionele inkomende stroom met zich meebrengen voor Vlaanderen. Dat laatste werd overigens buiten de berekeningen gehouden in de laatste update uitgevoerd door de Vlaamse Overheid, wat meteen ook het grootste verschil verklaart met onze update voor 2020. We geven dit grafisch weer in paragraaf 5.

Tabel 3: Toekenning werkloosheidsuitgaven

	2020	2021	2022
Normale Werkloosheid			
Vlaamse gewest (VL)	40.4%	38.1%	36.0%
Waalse gewest (WAL)	40.6%	41.6%	43.7%
Brusselse gewest (BRU)	19.0%	20.3%	20.3%
Tijdelijke Werkloosheid			
Vlaamse gewest (VL)	58.7%	55.4%	53.9%
Waalse gewest (WAL)	30.3%	31.6%	33.8%
Brusselse gewest (BRU)	11.0%	13.0%	12.3%
Overbruggingsrechten			
Vlaamse gewest (VL)	61.9%	62.2%	62.4%
Waalse gewest (WAL)	27.9%	27.7%	27.5%
Brusselse gewest (BRU)	10.2%	10.1%	10.1%

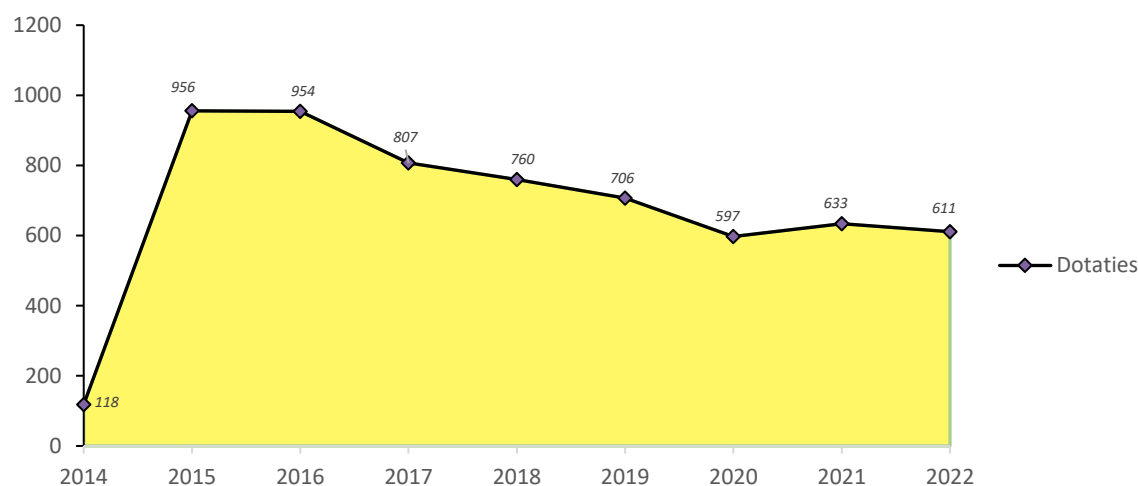
Bron: Federaal Planbureau, HERMREG.

3.4 DOTATIESTROMEN

De financiële uitstroom van de dotatiefinanciering nam merkbaar toe van 118 miljoen € in 2014 naar 956 miljoen € in 2016. Deze forse toename is het gevolg van de zesde staatshervorming, zoals in paragraaf 3.1 reeds aangehaald. De regio's ontvangen extra dotaties voor de overgedragen bevoegdheden. Het gaat onder andere over bevoegdheden zoals arbeidsmarktbeleid, kinderbijslag, ouderenzorg en gezondheidszorg.

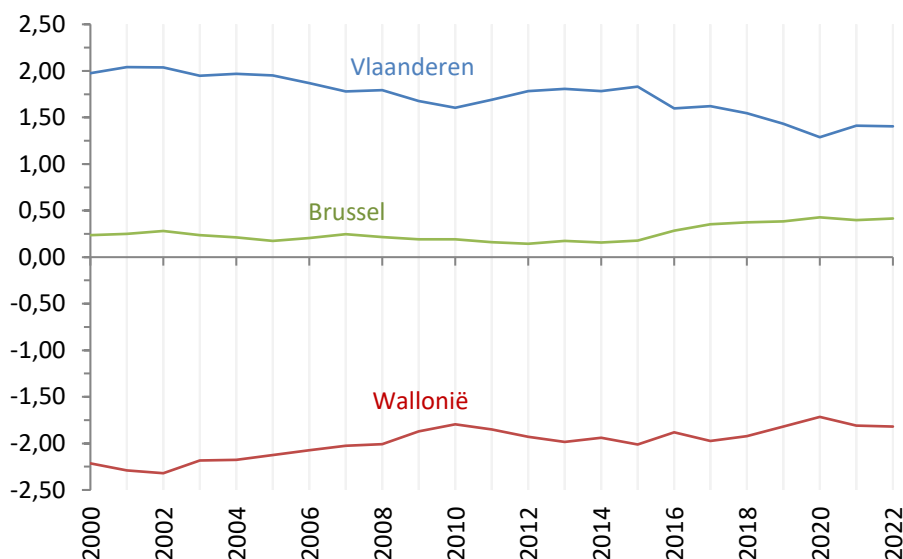
De reden voor de graduele afname doorheen de tijd valt te zoeken bij de sanerings- en vergrijzingsinspanningen die ingebouwd werden in de Bijzondere Financieringswet (BFW), hervormd in het kader van diezelfde staatshervorming. Hierdoor nemen de totale dotatiebedragen proportioneel af doorheen de tijd, aangezien hun indexering in reële termen werd getemperd. Ook het zogenaamde overgangsmechanisme, dat stelselmatig wordt afgebouwd in reële termen in deze periode, speelt hier een rol. Beide aspecten worden uitvoerig besproken in ons basisrapport van 2017 en in onze analyse van de nieuwe financieringswet (Decoster & Sas, 2013).

Figuur 5: Financiële stromen van de dotatiefinanciering vanuit het Vlaamse Gewest (in miljoenen €)

4. EVOLUTIE VAN DE FINANCIËLE STROMEN DOORHEEN DE TIJD

Figuur 6 hieronder geeft de financiële stromen voor de gewesten weer in % van het Belgische Bruto Binnenlandse Product (BBP). Een dergelijke tijdreeks laat een eerlijke vergelijking toe van de stromen, zowel doorheen de tijd als tussen de gewesten onderling. Het Belgische BBP kwam in reële termen op 462 miljard € in 2022. In Appendix A zetten we dezelfde figuur uit in absolute bedragen (gecorrigeerd voor inflatie).

Figuur 6: Financiële stromen voor de gewesten in % van het BBP

Vlaanderen en Brussel kennen uitgaande financiële stromen. Voor de beschouwde periode (2000-2022) dalen de uitgaande financiële stromen vanuit het Vlaamse Gewest van 1,98% van het BBP in 2000 naar 1,40% van het BBP in 2022. Brussel heeft een uitgaande stroom van om en bij 0,24% van het BBP bij de start van de periode. Die krimpt tot 0,14% in 2012, waarna er opnieuw een toename is tot 0,41% in 2022. Deze stromen gaan naar Wallonië: de ingaande stroom bedroeg -2,21% van het BBP in 2000 en kromp tot -1,79% in 2010. Tussen 2010 en 2015 is er opnieuw een toename tot -2,1% om daarna weer af te nemen, en te stabiliseren rond -1,82%.

De verklaringen voor de evoluties in het basisrapport van 2017 blijven geldig: de financiële stromen ‘convergeren’ tussen de gewesten, en dit om verscheidene redenen.

- Het basisrapport stelt dat de economische crisis van 2008-2010 harder toesloeg in de industrie en exportgerichte bedrijven die naar verhouding meer in Vlaanderen terug te vinden zijn.
- Vanaf 2013 spelen de hervormingen in het werkloosheidsstelsel een rol: de daling van het aantal uitkeringsgerechtigde werklozen tempert de uitgaande stroom vanuit Vlaanderen naar beide andere gewesten.
- De zesde staatshervorming zorgt voor een uitzonderlijke afname van de financiële stroom vanuit Vlaanderen vanaf 2015. Immers, ongeveer een kwart van de personenbelasting werd naar de gewesten overgeheveld, en verdwijnt dus uit de perimeter. Verder speelt de minder grote impact van de elasticiteitsbonus voor de federale overheid een rol vanaf 2015, en de saneringsinspanningen doorgespeeld aan de gewesten & gemeenschappen. Ten slotte financieren nieuwe dotaties de overgeheveldde kinderbijslag-, ouderenzorg-, en gezondheidszorgbevoegdheden. Het gaat om gemeenschapsbevoegdheden (de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie voor Brussel), waardoor deze dotatiefinanciering op conto van Brussel komt (inkomende stroom). De sterk stijgende uitgaande stromen van de sociale zekerheid (vooral dan wat betreft de pensioenen) vanuit Brussel compenseert dat meer dan evenredig zodat Brussel vanaf 2016 een stijgende totale uitgaande stroom kent.

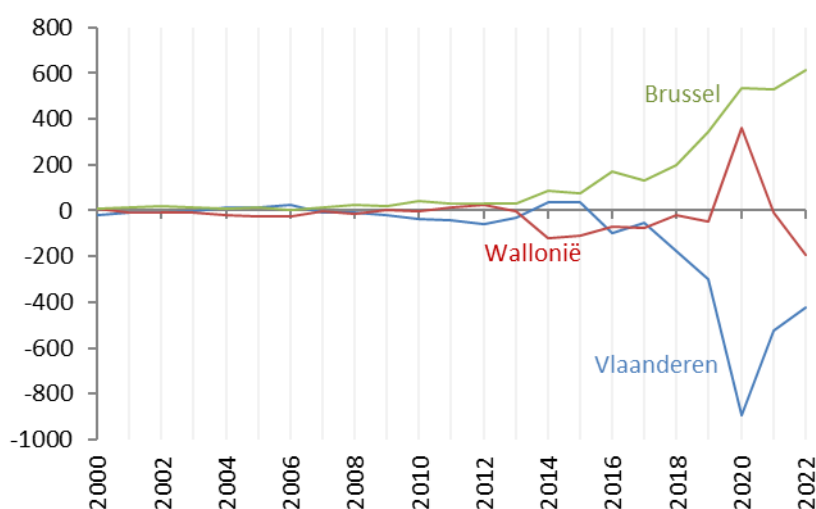
- De pensioenuitkeringen (zowel private als ambtenarenpensioenen) en uitgaven in de gezondheidszorg wegen steeds zwaarder door in Vlaanderen (oudere bevolking) en temperen de uitgaande financiële stroom van Vlaanderen. Dit heeft een impact op de (inkomende) financiële stroom voor Vlaanderen uit de sociale zekerheid, en zal zich steeds versterken in de toekomst. Brussel, met haar relatief jongere bevolking, zit aan de keerzijde van deze medaille, en blijft ook een stijgende uitgaande stroom optekenen in de opbrengsten uit de vennootschapsbelasting. Dit laatste gaat enkel over een volume effect in de totale bedragen, aangezien de verdeelsleutel voor Brussel langzaam afneemt doorheen de tijd.
- De pandemie temperde weliswaar de uitgaande stroom vanuit Vlaanderen, maar dit effect was van korte duur. Een dergelijke schok toont nogmaals aan dat financiële stromen een uitdrukking van herverdeling zijn, maar ook in zekere zin interregionale verzekering belichamen (in dit geval via de werkloosheidsstelsels). Wanneer de economische motor in Vlaanderen stopt (in 2008 en 2020), convergeren de stromen.

5. VERSCHILLEN MET VORIGE UPDATE

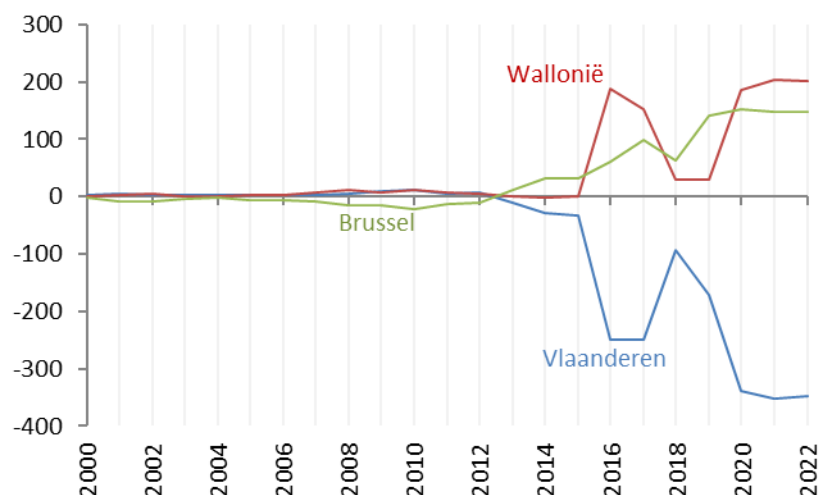
We vergelijken in deze paragraaf de resultaten opgenomen in dit rapport met de laatste update uitgevoerd door de Vlaamse Overheid in 2020/21. Dit om de achterliggende drijfveren van de stromen nog scherper te kunnen kaderen en verklaren, maar ook ter validatie van onze eigen update. Hiervoor hanteren we een reeks figuren, waarbij een positief cijfer aangeeft dat, vergeleken met de vorige update, de stroom in deze update hoger uitkomt. Alle bedragen zijn nog steeds in kettinprijzen en miljoenen €.

Uit figuur 7 komt duidelijk naar voren dat er aanzienlijke verschillen terug te vinden zijn tussen beide updates. Vooral de positie van Brussel is dan aanzienlijk verbeterd, maar ook de crisis in 2020/2021 lijkt onderschat te zijn in de vorige update. In de volgende figuren zoomen we in op de relevante verklarende factoren, alsook de stromen die ze met zich meebrengen ter verklaring.

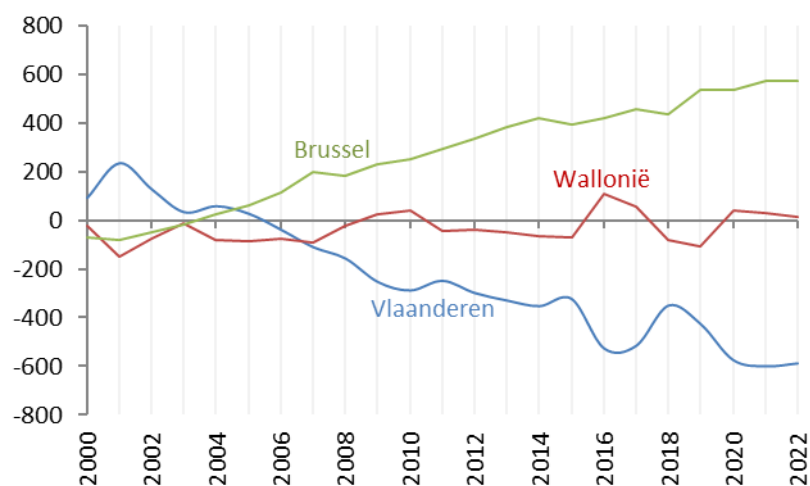
Figuur 7: Verschillen in totale financiële stromen (in miljoenen €)

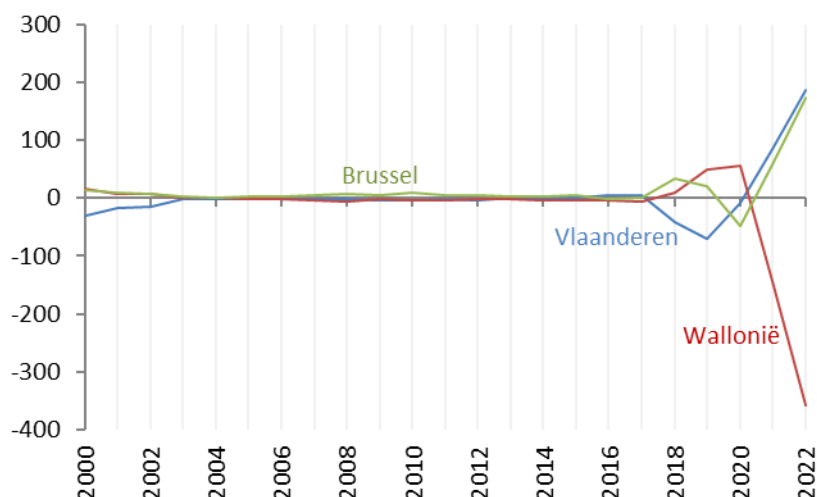
In figuur 8 merken we dat de stromen uit de Gezondheidszorg, als onderdeel van de Sociale Zekerheid, een belangrijk verschil vormen met de vorige update.

Figuur 8: Verschillen in financiële stromen uit de Gezondheidszorg (in miljoenen €)

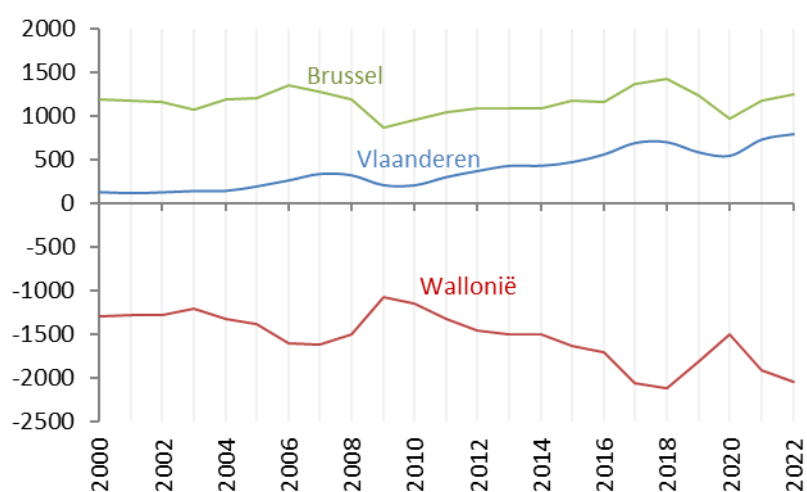
Dit ligt aan het feit dat, voor het eerst sinds het opstellen van het basisrapport, de cijfers van de gezondheidszorg werden geüpdatet tot het jaar 2020 (op basis van NBB data, regionale rekeningen), wat niet gebeurde voor vorige updates. Het resultaat is dat de uitgaande transfer voor het relatief jongere Brusselse Gewest meer doorweegt, aangezien de uitgaven van de gezondheidszorg ondertussen hoger uitkomen dan destijds geschat werd. Dit volume effect wordt bovendien versterkt door een evolutie in de verdeelsleutel zelf vanaf 2015, waarbij ook de verdeling van gezondheidszorguitgaven minder en minder in de schoot van het Brusselse Gewest valt. Dit illustreren we in figuur 9.

Figuur 9: Financiële stromen uit de Gezondheidszorg (in miljoenen €)

Een volgende groot verschil tussen de meest recente update en de onze, zit vervat in de stromen uit de vennootschapsbelasting. We illustreren in figuur 10.

Figuur 10: Verschillen in financiële stromen uit de Vennootschapsbelasting (in miljoenen €)

De correctie voor 2019 volgt hoofdzakelijk uit een iets gunstigere verdeelsleutel voor Wallonië, maar de grote verschillen op te meten in 2021 en 2022 liggen helemaal bij een volume effect: de opverende ontvangsten uit de Vennootschapsbelasting werden in 2020/21, ten tijde van de laatste update, nog aanzienlijk onderschat (met zo'n 2 à 3 miljard €). Dit plaatje zien we ook bestendig in figuur 11, waar we de stromen zelf uitzetten, en de relance zich duidelijk toont in de reeksen vanaf 2020, zelfs in reële termen, en de neerwaartse trend vanaf 2009 zich doorzet voor Wallonië.

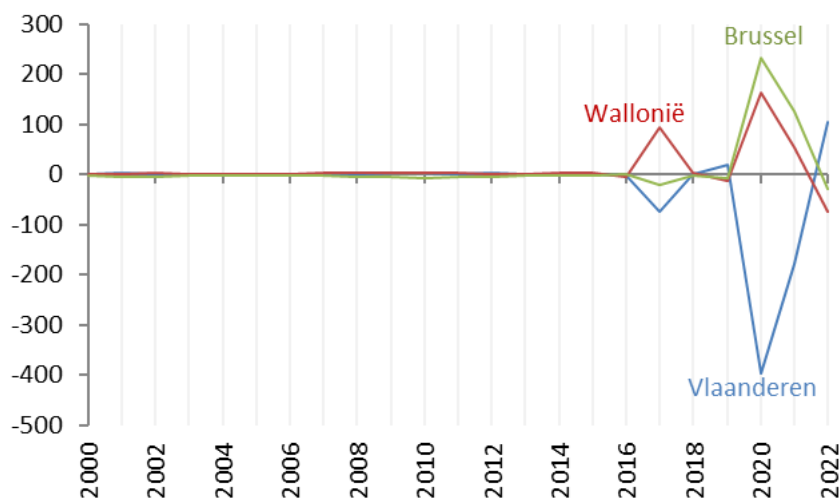
Figuur 11: Financiële stromen uit de Vennootschapsbelasting (in miljoenen €)

Het moge trouwens, voor goed begrip, duidelijk zijn dat we in onze berekeningen de opbrengsten uit de vennootschapsbelasting toekennen aan de gewesten op basis van de **bruto toegevoegde waarde** gecreëerd binnen hun grenzen.

Dit gaat met andere woorden de eenvoudige allocatie op basis van hoofdzetels ruimschoots voorbij, aangezien het Instituut voor Nationale Rekeningen de methodologie hanteert aanbevolen door Eurostat.¹⁰

Tenslotte geven we, voor de volledigheid, nogmaals het plaatje weer van de werkloosheidsuitgaven in figuur 12.

Figuur 12: Verschillen in financiële stromen uit de Werkloosheid

Zoals we reeds uitvoerig beschreven in paragraaf 3.3, ligt het grote verschil in dit geval bij het betrekken van de stromen in de overbruggingsrechten voor zelfstandigen. Dit komt duidelijk naar voren in de figuur voor 2020 en 2021, waar het proportioneel grotere aandeel van Vlaamse zelfstandigen zich laat voelen.

¹⁰ Voor het toekennen van de bruto toegevoegde waarde wordt gewerkt met verdeelsleutels op basis van (forfaitaire) lonen, premies, opzeggingsvergoedingen, patronale bijdragevermindering voor doelgroepen, etc. Deze methode is verfijnder dan een allocatie op basis van het aantal jobs per gevestigd bedrijf, en capteert veel van de positieve spill-overs binnen de Brusselse economische zone wat betreft haar geavanceerde (tech) start-up en dienstensector (in de economische literatuur beschreven als een 'agglomeratie-effect').

6. REFERENTIES

Decoster, A. en Sas, W. (2013). “De nieuwe Bijzondere Financieringswet van de 6de staatshervorming: werden de beloften ingelost?” FLEMOSI discussion paper 28, pp. 1-71. Online via:

<https://willemsas.files.wordpress.com/2016/10/flemosi-dp28-decoester-sas-2013-financieringswet.pdf>

Decoster, A., & Sas, W. (2017). “Interregionale financiële stromen in België van 2000 tot 2020. Rapport in opdracht van de Vlaamse Regering.” Online via:

https://willemsas.files.wordpress.com/2016/10/rapport_decoester_sas.pdf

APPENDIX A: FINANCIËLE STROMEN IN DETAIL: UITSPLITSING, INKOMENSIJNING & AMBTENARENLENEN

Tabel A1: Financiële stromen uitgesplitst
(in miljoenen € kettingprijzen, bevolkingsijking, met ambtenarenlonen)

	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal in miljoenen €											
Vlaamse gewest (VL)	6514	7081	6266	7632	6739	6947	6751	6400	5440	6330	6500
Waalse gewest (WAL)	-7295	-7716	-7011	-8375	-7944	-8462	-8384	-8117	-7245	-8111	-8420
Brusselse gewest (BRU)	781	634	744	744	1205	1515	1633	1717	1805	1782	1920
Federale Overheid											
Vlaamse gewest (VL)	3513	3937	3792	4585	3987	4359	4113	3922	3768	4327	4427
Waalse gewest (WAL)	-4387	-4519	-3985	-4937	-4573	-5097	-4918	-4597	-4285	-4905	-5044
Brusselse gewest (BRU)	875	582	193	352	587	738	804	675	517	578	617
Sociale Zekerheid											
Vlaamse gewest (VL)	2890	3010	2424	2091	1798	1782	1878	1772	1075	1369	1462
Waalse gewest (WAL)	-2750	-2925	-2846	-2837	-2713	-2805	-2956	-3041	-2569	-2780	-2985
Brusselse gewest (BRU)	-139	-85	422	745	915	1023	1078	1270	1494	1412	1522
Dotaties											
Vlaamse gewest (VL)	112	135	50	956	954	807	760	706	597	633	611
Waalse gewest (WAL)	-157	-271	-179	-602	-658	-560	-510	-478	-391	-426	-392
Brusselse gewest (BRU)	46	137	130	-354	-297	-247	-249	-228	-206	-208	-219

**Tabel A2: Financiële stromen in nominale, reële, % van BBP en per capita termen
(bevolkingsijking, met ambtenarenlonen)**

	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
In miljoenen € (kettinprijzen)¹¹											
Vlaamse gewest (VL)	6514	7081	6266	7632	6739	6947	6751	6400	5440	6330	6500
Waalse gewest (WAL)	-7295	-7716	-7011	-8375	-7944	-8462	-8384	-8117	-7245	-8111	-8420
Brusselse gewest (BRU)	781	634	744	744	1205	1515	1633	1717	1805	1782	1920
In miljoenen € (lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	5068	6050	5826	7632	6865	7210	7115	6863	5920	7093	7716
Waalse gewest (WAL)	-5676	-6592	-6518	-8375	-8092	-8782	-8837	-8705	-7886	-9089	-9996
Brusselse gewest (BRU)	608	542	692	744	1227	1572	1722	1842	1966	1997	2280
In % van BBP											
Vlaamse gewest (VL)	1.98%	1.95%	1.60%	1.83%	1.60%	1.62%	1.55%	1.43%	1.29%	1.41%	1.40%
Waalse gewest (WAL)	-2.21%	-2.13%	-1.79%	-2.01%	-1.88%	-1.97%	-1.92%	-1.82%	-1.72%	-1.81%	-1.82%
Brusselse gewest (BRU)	0.24%	0.17%	0.19%	0.18%	0.29%	0.35%	0.37%	0.38%	0.43%	0.40%	0.41%
Per Capita (in €, kettinprijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	1097	1172	1002	1184	1040	1066	1030	971	821	951	970
Waalse gewest (WAL)	-2185	-2272	-2004	-2333	-2204	-2341	-2313	-2234	-1988	-2223	-2299
Brusselse gewest (BRU)	814	630	683	633	1014	1271	1363	1421	1482	1460	1571
Per Capita (in €, lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	853	1001	932	1184	1060	1107	1086	1042	893	1066	1152
Waalse gewest (WAL)	-1700	-1941	-1863	-2333	-2248	-2430	-2438	-2396	-2164	-2491	-2729
Brusselse gewest (BRU)	634	538	635	633	1034	1319	1436	1524	1613	1637	1865

¹¹ Deze tijdreeksen werden gecorrigeerd voor inflatie, met als basisjaar 2015. De ongecorrigeerde bedragen, in lopende prijzen, geven we weer in het tweede luik van tabellen A2-5.

**Tabel A3: Financiële stromen in nominale, reële, % van BBP en per capita termen
(inkomensijking, met ambtenarenlonen)**

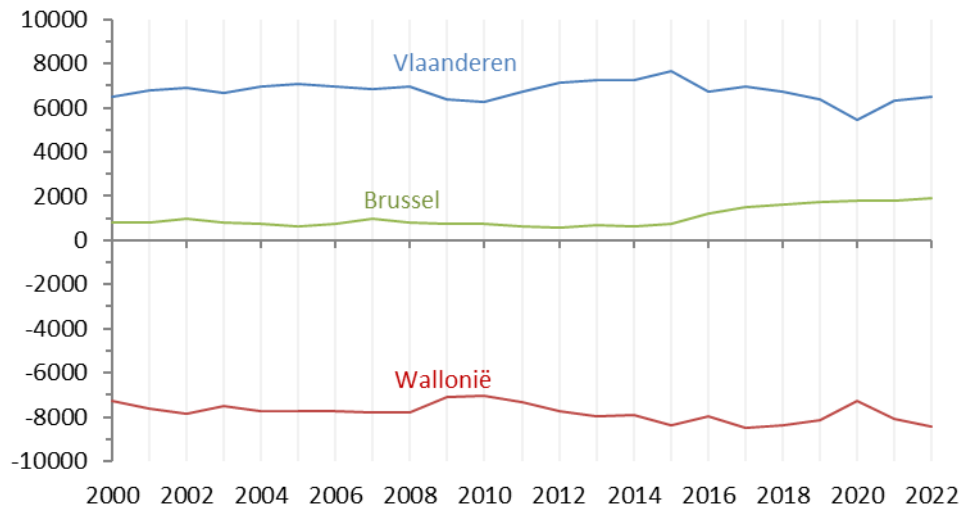
	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
In miljoenen € (kettingprijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	5574	6240	5842	6949	6215	6234	5986	5863	5532	5987	6038
Waalse gewest (WAL)	-6168	-6832	-6612	-7780	-7474	-7803	-7668	-7625	-7326	-7801	-7993
Brusselse gewest (BRU)	594	593	770	830	1259	1568	1682	1762	1794	1814	1956
In miljoenen € (lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	4336	5332	5431	6949	6334	6470	6309	6288	6023	6709	7168
Waalse gewest (WAL)	-4799	-5838	-6147	-7780	-7617	-8098	-8082	-8177	-7976	-8741	-9489
Brusselse gewest (BRU)	462	506	716	830	1283	1628	1773	1889	1953	2033	2322
In % van BBP											
Vlaamse gewest (VL)	1.69%	1.71%	1.50%	1.67%	1.47%	1.45%	1.37%	1.31%	1.31%	1.34%	1.30%
Waalse gewest (WAL)	-1.87%	-1.88%	-1.69%	-1.87%	-1.77%	-1.82%	-1.76%	-1.71%	-1.73%	-1.74%	-1.73%
Brusselse gewest (BRU)	0.18%	0.16%	0.20%	0.20%	0.30%	0.37%	0.39%	0.39%	0.42%	0.40%	0.42%
Per Capita (in €, kettingprijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	938	1022	934	1078	959	957	914	890	835	900	901
Waalse gewest (WAL)	-1847	-2021	-1890	-2167	-2075	-2159	-2116	-2098	-2010	-2138	-2182
Brusselse gewest (BRU)	620	680	706	707	1060	1316	1403	1458	1473	1487	1599
Per Capita (in €, lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	730	882	869	1078	978	993	963	954	909	1008	1070
Waalse gewest (WAL)	-1437	-1719	-1757	-2167	-2115	-2240	-2230	-2250	-2188	-2396	-2591
Brusselse gewest (BRU)	482	503	657	707	1080	1366	1479	1563	1604	1666	1899

**Tabel A4: Financiële stromen in nominale, reële, % van BBP en per capita termen
(bevolkingsijking, zonder ambtenarenlonen)**

	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
In miljoenen € (kettinprijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	6241	6793	5971	7355	6480	6686	6490	6137	5176	6059	6216
Waalse gewest (WAL)	-6957	-7333	-6576	-7906	-7487	-8006	-7931	-7660	-6786	-7646	-7940
Brusselse gewest (BRU)	716	540	605	551	1006	1320	1441	1523	1611	1587	1725
In miljoenen € (lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	4856	5804	5551	7355	6605	6939	6840	6582	5635	6789	7379
Waalse gewest (WAL)	-5413	-6265	-6114	-7906	-7630	-8309	-8359	-8216	-7388	-8568	-9426
Brusselse gewest (BRU)	557	461	563	551	1026	1370	1519	1634	1753	1779	2047
In % van BBP											
Vlaamse gewest (VL)	1.89%	1.87%	1.53%	1.76%	1.54%	1.56%	1.49%	1.38%	1.23%	1.35%	1.34%
Waalse gewest (WAL)	-2.11%	-2.02%	-1.68%	-1.90%	-1.77%	-1.87%	-1.82%	-1.72%	-1.61%	-1.71%	-1.72%
Brusselse gewest (BRU)	0.22%	0.15%	0.15%	0.13%	0.24%	0.31%	0.33%	0.34%	0.38%	0.35%	0.37%
Per Capita (in €, kettinprijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	1097	1172	1002	1184	1040	1066	1030	971	821	951	970
Waalse gewest (WAL)	-2185	-2272	-2004	-2333	-2204	-2341	-2313	-2234	-1988	-2223	-2299
Brusselse gewest (BRU)	814	630	683	633	1014	1271	1363	1421	1482	1460	1571
Per Capita (in €, lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	817	960	888	1141	1020	1065	1044	999	850	1020	1102
Waalse gewest (WAL)	-1621	-1845	-1748	-2202	-2118	-2299	-2306	-2261	-2027	-2349	-2574
Brusselse gewest (BRU)	581	458	516	469	863	1150	1267	1352	1439	1458	1675

**Tabel A5: Financiële stromen in nominale, reële, % van BBP en per capita termen
(inkomensijking, zonder ambtenarenlonen)**

	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
In miljoenen € (kettinprijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	5016	5606	5193	6240	5544	5560	5333	5215	4878	5327	5366
Waalse gewest (WAL)	-5488	-6087	-5844	-6933	-6647	-6965	-6848	-6815	-6525	-6983	-7156
Brusselse gewest (BRU)	473	481	652	693	1104	1405	1515	1600	1646	1656	1789
In miljoenen € (lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	3902	4790	4827	6240	5650	5770	5621	5593	5311	5970	6370
Waalse gewest (WAL)	-4270	-5201	-5433	-6933	-6775	-7228	-7217	-7309	-7103	-7826	-8495
Brusselse gewest (BRU)	368	411	606	693	1125	1458	1596	1716	1792	1856	2124
In % van BBP											
Vlaamse gewest (VL)	1.52%	1.54%	1.33%	1.50%	1.31%	1.30%	1.22%	1.17%	1.15%	1.19%	1.16%
Waalse gewest (WAL)	-1.67%	-1.68%	-1.50%	-1.66%	-1.58%	-1.62%	-1.57%	-1.53%	-1.54%	-1.56%	-1.55%
Brusselse gewest (BRU)	0.14%	0.13%	0.17%	0.17%	0.26%	0.33%	0.35%	0.36%	0.39%	0.37%	0.39%
Per Capita (in €, kettinprijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	844	928	831	968	856	853	814	791	736	801	801
Waalse gewest (WAL)	-1643	-1792	-1671	-1931	-1845	-1927	-1889	-1875	-1790	-1914	-1954
Brusselse gewest (BRU)	493	478	598	589	929	1179	1264	1324	1351	1358	1464
Per Capita (in €, lopende prijzen)											
Vlaamse gewest (VL)	657	793	772	968	872	886	858	849	801	897	951
Waalse gewest (WAL)	-1279	-1531	-1553	-1931	-1881	-2000	-1991	-2011	-1949	-2145	-2319
Brusselse gewest (BRU)	383	408	556	589	947	1224	1332	1420	1471	1521	1737

Figuur A1: Financiële stromen voor de gewesten in miljoenen € (kettingprijzen)

APPENDIX B: KEUZE VAN HET IJKPUNT

Gelijkaardig aan het voorbeeld in paragraaf 2, volgen de intergewestelijke financiële stromen uit de vergelijking van gewestelijke inkomsten R_i (“R” van “revenues”) met een ijkpunt dat we voorstellen door R_i^* , en een vergelijking van gewestelijke uitgaven E_i (“E” van “expenditures”) met een ijkpunt dat we voorstellen door E_i^* . We bemerken dat gewestelijke uitgaven en gewestelijke inkomsten hier betrekking hebben op de federale uitgaven en inkomsten zoals die toegewezen worden aan het gewest op basis van de verdeelsleutels die we voorstellen in paragraaf 3.3 van het basisrapport. Met deze notatie kunnen we de vergelijking van feitelijke inkomsten en uitgaven met het ijkpunt als volgt voorstellen:

$$T_i = (R_i - R_i^*) + (E_i^* - E_i), \quad (1)$$

waarbij T_i staat voor de netto-transfer vanuit gewest i . Inderdaad, stel dat in gewest i meer federale middelen opgehaald worden dan aangegeven door het ijkpunt, zodat $R_i > R_i^*$, dan kan dat, gegeven het ijkpunt, beschouwd worden als een transfer van gewest i naar alle andere gewesten. Stel bovendien dat in gewest i ook minder van de federale middelen wordt uitgegeven dan aangegeven door het ijkpunt, waardoor $E_i < E_i^*$, dan is er een tweede bron van transfer vanuit gewest i , nl. de afwijking van de uitgaven van het ijkpunt.

Hieronder bespreken we de twee concrete invullingen van de ijkpunten R_i^* en E_i^* die in de meeste studies gebruikt werden: een bevolkingsijking en een inkomensijking. Ze zijn beide neer te schrijven als de keuze van een specifieke relatie van het ijkpunt tot de totale federale inkomsten R en uitgaven E (uit de perimeter), waarbij $R = \sum_i R_i$ en $E = \sum_i E_i$. Dat wil zeggen dat de redelijk geachte inkomsten R_i^* en uitgaven E_i^* , in verhouding staan tot de totale federale inkomsten R en de totale federale uitgaven E . We drukken dit uit aan de hand van de parameter α_i , met name:

$$\begin{aligned} R_i^* &= \alpha_i \times R \\ E_i^* &= \alpha_i \times E \end{aligned} \quad (2)$$

waarbij we veronderstellen dat $0 \leq \alpha_i \leq 1$, zodat de redelijk geachte bedragen uitgedrukt door het ijkpunt in (2) nooit hoger of lager kunnen liggen dan de totale bedragen. Bovendien leggen we op dat $\sum_{i=1}^3 \alpha_i = 1$, om te garanderen dat de transferstromen berekend volgens (1) sommeren tot nul tussen de gewesten. Zoals we in de paragrafen B.1 en B.2 hieronder aantonen ligt het verschil tussen de berekeningen volgens de bevolkings- en inkomensijking enkel in de keuze van de parameter α_i . Beide methodes kiezen er trouwens voor om dezelfde α_i te gebruiken aan de inkomsten- en de uitgavenzijde. Dat is niet noodzakelijk.

B.1 De bevolkingmethodiek (bevolkingsijking)

In een recente studie van de interregionale transfers uitgevoerd door de Nationale Bank van België, vullen Dury et al. (2008) de parameter α_i in op basis van bevolkingscijfers:

$$\alpha_i = \frac{N_i}{N}, \quad (3)$$

waarbij N_i staat voor de bevolking van gewest i en $N = \sum_{i=1}^3 N_i$ voor de totale bevolking. De keuze voor dit ijkpunt betekent dat de transfer voor gewest i uit (1) kan geschreven worden als

$$T_i = \left(R_i - N_i \times \frac{R}{N} \right) + \left(N_i \times \frac{E}{N} - E_i \right). \quad (4)$$

Met andere woorden, zolang de uitgaven E_i of inkomsten R_i gerealiseerd binnen de grenzen van gewest i niet afwijken van een scenario waarin de uitgaven en inkomsten *per capita* dezelfde zijn in heel de federatie, is er geen sprake van een transferstroom. Het ijkpunt wordt daardoor in feite vastgeprikt als de *nationale* per capita uitgaven of inkomsten, wat duidelijk naar voren komt eens we (4) herformuleren als een per capita transfer:

$$\frac{T_i}{N_i} = \left(\frac{R_i}{N_i} - \frac{R}{N} \right) + \left(\frac{E}{N} - \frac{E_i}{N_i} \right). \quad (5)$$

De transfer per capita bestaat uit een per capita transfer aan de inkomstzijde en een per capita transfer aan de uitgavenzijde. De per capita transfer aan de inkomstzijde volgt uit het verschil tussen de per capita inkomsten $\frac{R_i}{N_i}$ gerealiseerd in gewest i en het ijkpunt ingevuld door de nationale per capita inkomsten $\frac{R}{N}$. De per capita transfer aan de uitgavenzijde in (5) volgt uit de afwijking van de per capita primaire uitgaven $\frac{E_i}{N_i}$ gerealiseerd in gewest i en het ijkpunt, dat hier uitgedrukt wordt door de per capita nationale primaire uitgaven $\frac{E}{N}$. Draagt een gewest per hoofd meer bij tot de federale staatskas dan het nationale gemiddelde met andere woorden, en geeft de federale overheid per hoofd minder dan gemiddeld uit in dat gewest, dan is de transfer positief.

Het is tenslotte ook aan de hand van (5) dat we de berekende transferbedragen in paragraaf 0 kunnen opsplitsen in hun belangrijkste basisbestanddelen. Zo kan het transferbedrag binnen het stelsel van de sociale zekerheid (RSZ) voor gewest i bijvoorbeeld geschreven worden als

$$T_i^{rsz} = N_i \times \left(\frac{R_i^{rsz}}{N_i} - \frac{R^{rsz}}{N} \right) + N_i \times \left(\frac{E^{rsz}}{N} - \frac{E_i^{rsz}}{N_i} \right), \quad (6)$$

waarbij het superscript “rsz” verwijst naar de uitgaven (uitkeringen) en inkomsten (sociale bijdragen) binnen het stelsel van de sociale zekerheid. Deze transferstroom kan dan opgeteld worden bij de resterende transferbedragen, om te komen tot de algemene formule in (5). Omgekeerd kunnen we (6) tevens verder opsplitsen in relevant geachte onderdelen, zoals ook gebeurt in paragraaf 3 of 0.

B.2 De inkomensmethodiek (inkomensijking)

Er zijn ook andere invullingen mogelijk voor α_i in (2), en dus andere concretisering van het ijkpunt. Zo hanteren verscheidene studies – bvb. Van Rompuy en Bilsen (1988), ABAFIM (2004), Algoed (2008), Buyst et al. (2010 en 2012) of Jennes (2014) – een invalshoek waarbij de gewestelijke bijdrage aan de federale inkomsten centraal staat voor wat betreft het vastleggen van het ijkpunt. Parameter α_i wordt vastgelegd, niet op basis van bevolkingcijfers, maar op basis van de gewestelijke bijdrage tot de federale inkomsten:

$$\alpha_i = \frac{R_i}{R}. \quad (7)$$

De transferformule van vergelijking (1) wordt daardoor:

$$T_i = \left(R_i - \frac{R_i}{R} \times R \right) + \left(\frac{R_i}{R} \times E - E_i \right) \quad (8)$$

zodat de transfer vanuit de bijdrageterm verdwijnt, en de transfer volledig terug te brengen is tot een afwijking van de gewestelijke uitgaven van het ijkpunt:

$$T_i = \frac{R_i}{R} \times E - E_i. \quad (9)$$

Een positieve transfer drukt nu uit dat de inwoners van een gewest, in vergelijking met hun bijdrage aan de federale inkomsten, minder van de federale uitgaven hebben genoten. Een negatieve transfer drukt uit dat inwoners van een gewest, in vergelijking met hun bijdrage aan de federale inkomsten, meer uitgaven of uitkeringen hebben genoten. Wanneer de federale overheid met andere woorden minder uitgeeft aan de inwoners van gewest i dan het gewest à rato van haar eigen economische kracht had kunnen uitgeven aan haar eigen inwoners, dan is er sprake van een uitgaande transfer. Is deze verhouding in evenwicht, dan krijgen de inwoners van dat gewest “waar voor hun geld”, en is er sprake van een juiste teruggave, i.e. “juste retour”, van hun bijdragen aan de federale overheidsinkomsten.

Het is trouwens ook op basis van formule (9) dat we de transferbedragen berekend op basis van bovenstaande inkomensijking in paragraaf 0 zullen opsplitsen in de belangrijkste basisbestanddelen. Nemen we opnieuw het voorbeeld van de sociale zekerheid (RSZ), dan krijgen we voor gewest i dat

$$T_i^{rsz} = \frac{R_i}{R} \times E^{rsz} - E_i^{rsz}, \quad (10)$$

waarbij het superscript “rsz” hier nog steeds verwijst naar de uitgaven (uitkeringen) binnen het stelsel van de sociale zekerheid. Wat opvalt in (10) is dat de inkomsten niet specifiek verwijzen naar de sociale zekerheid, maar blijven slaan op de totale, federale inkomsten (entiteit I) inclusief de sociale zekerheid. Omwille van de breuk in de algemene formule (9) kunnen we deze uitdrukking immers enkel aan uitgavenzijde ontbinden in haar bestanddelen.

We kunnen tenslotte de inkomensijking uitgedrukt in (9) ook schrijven in termen van de grootte die het ijkpunt van de methode schraagt. In dit geval is dat niet gewestelijke bevolkingsgrootte zoals bij de bevolkingsijking, maar de gewestelijke inkomsten R_i , zodat

$$\frac{T_i}{R_i} = \frac{E}{R} - \frac{E_i}{R_i}. \quad (11)$$

De transferstroom wordt in (11) dus niet uitgedrukt in per capita termen, maar in “per € gewestelijke inkomsten”.

B.3 Een algemene formule

Bovenstaande zou de indruk kunnen wekken dat de keuze van het ijkpunt van heel groot belang is. We tonen nu aan dat dit slechts tot op zekere hoogte het geval is. Inderdaad, in het voorbeeld van paragraaf 2.1 was al duidelijk dat in bepaalde gevallen een verschillende keuze voor het ijkpunt, toch tot dezelfde transfer leidt. Om na te gaan onder welke omstandigheden de keuze van het ijkpunt neutraal is voor de berekening van de transfer, herschikken we de transferformule (1) als volgt:

$$\begin{aligned} T_i &= (R_i - R_i^*) + (E_i^* - E_i) \\ \Rightarrow T_i &= (R_i - E_i) + (E_i^* - R_i^*). \end{aligned} \quad (12)$$

De eerste term op de tweede lijn van vergelijking (12) kan – binnen de context van de inkomsten en uitgaven van de perimeter – gelezen worden als een ‘gewestelijk primair saldo’. We stellen het voor als

$$PS_i = R_i - E_i, \quad (13)$$

voor elk gewest i . De transferberekening kan bijgevolg geherinterpreteerd worden als een vergelijking van het feitelijk gewestelijk primair saldo in (13) met een ijkpunt voor het primair saldo PS_i^* , gedefinieerd als

$$PS_i^* = R_i^* - E_i^*, \quad (14)$$

zodat de transferstroom T_i voor gewest i in (12) zich laat optekenen als

$$T_i = PS_i - PS_i^* . \quad (15)$$

Inderdaad, wanneer het werkelijk primaire saldo PS_i in (15) groter uitvalt dan het ijkpunt PS_i^* , betekent dit dat de federale overheid minder uitgaf in gewest i dan uitgedrukt door het ijkpunt (zodat $E_i < E_i^*$), en/of er meer middelen ophaalde (waardoor $R_i > R_i^*$).

De keuze van het ijkpunt, zoals uitgedrukt door vergelijking (2) hierboven, kan derhalve ook herschreven worden als een vastlegging van het ijkpunt in termen van het primair saldo:

$$PS_i^* = \alpha_i \times (R - E) \equiv \alpha_i \times PS , \quad (16)$$

waarbij $PS = (R - E)$ gelijk is aan het nationale primaire saldo (van de perimeter). We kunnen de transferformule in (15) dus ook schrijven als

$$T_i = PS_i - \alpha_i \times PS . \quad (17)$$

De verhouding α_i tot het nationale primaire saldo PS ligt met andere woorden aan de basis van de transferstroom berekend in (17). Welnu, het is deze laatste uitdrukking die duidelijk maakt dat de berekende transfers niet meer afhangen van de keuze van α_i wanneer de nationale inkomsten en uitgaven binnen de perimeter in evenwicht zijn, en bijgevolg, $PS = 0$. De interregionale transfers zijn in dat geval direct terug te brengen tot het verschil tussen inkomsten en uitgaven toegekend aan elk gewest:

$$T_i = PS_i - 0 \equiv R_i - E_i , \quad (18)$$

Enkel indien op nationaal vlak wél een tekort of overschot wordt geboekt speelt de invulling van α_i een rol. Dit laat ons toe de bovenstaande bevolkings- en inkomensijking te herformuleren als

$$T_i = (R_i - E_i) - \frac{N_i}{N} \times (R - E) , \quad (19)$$

voor de bevolkingsmethodiek, en

$$T_i = (R_i - E_i) - \frac{R_i}{R} \times (R - E) , \quad (20)$$

voor de inkomensmethodiek. We leren uit beide uitdrukkingen dat de keuze van het ijkpunt een rechtstreekse impact heeft op de transferberekening wanneer het saldo van inkomsten en uitgaven opgenomen in de perimeter ($R - E$) niet gelijk is aan 0. **Zodra we met andere woorden meer inkomsten opnemen in de “perimeter” van de berekeningen dan uitgaven, zal de bevolkingsijking in (19) leiden tot hogere uitgaande transfers vergeleken met de inkomensijking in (20) wanneer**

$\frac{N_i}{N} < \frac{R_i}{R}$, en vice versa. De keerzijde hiervan is dat de transfers voor ontvangende gewesten hoger

zullen zijn onder de NBB methode wanneer $\frac{N_i}{N} > \frac{R_i}{R}$, en vice versa.

In tabel B1 en tabel B2 onderaan geven we zowel de verdeelsleutels als de perimeter mee gehanteerd voor de berekeningen. Uit beide tabellen valt duidelijk op te maken dat in dit geval de inkomsten opgenomen in de perimeter inderdaad hoger uitkomen dan de uitgaven. Een gevolg daarvan is dus dat voor Vlaanderen, waarvoor $\frac{N_i}{N} < \frac{R_i}{R}$, de uitgaande stroom hoger zal zijn onder de bevolkingsijking, dan volgens de inkomensijking. We geven ook de verhouding mee voor de +65 jarigen, wat in grote mate de evolutie van de financiële stromen in de pensioenen verklaart zoals uitgelegd in paragraaf 3.

Tabel B1: Bevolkings- en inkomenspercentages
(inkomen op basis van alle inkomsten in perimeter)

	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bevolking											
Vlaamse gewest (VL)	58.0%	57.9%	57.7%	57.5%	57.5%	57.6%	57.6%	57.6%	57.7%	57.7%	57.8%
Waalse gewest (WAL)	32.6%	32.5%	32.3%	32.0%	32.0%	31.9%	31.9%	31.8%	31.7%	31.7%	31.6%
Brusselse gewest (BRU)	9.4%	9.6%	10.1%	10.5%	10.5%	10.5%	10.5%	10.6%	10.6%	10.6%	10.6%
Bevolking +65											
Vlaamse gewest (VL)	58.1%	59.8%	61.1%	61.3%	61.4%	61.5%	61.5%	61.5%	61.7%	61.8%	61.9%
Waalse gewest (WAL)	32.6%	31.6%	30.7%	31.0%	31.1%	31.1%	31.1%	31.2%	31.1%	31.1%	31.1%
Brusselse gewest (BRU)	9.3%	8.6%	8.1%	7.6%	7.5%	7.4%	7.4%	7.3%	7.2%	7.1%	7.0%
Inkomen											
Vlaamse gewest (VL)	61.8%	62.0%	61.7%	62.2%	62.0%	62.1%	62.0%	62.0%	62.2%	62.2%	62.2%
Waalse gewest (WAL)	28.1%	28.1%	28.5%	27.9%	27.9%	27.7%	27.7%	27.7%	27.8%	27.6%	27.6%
Brusselse gewest (BRU)	10.1%	9.8%	9.8%	9.9%	10.1%	10.2%	10.3%	10.2%	10.1%	10.2%	10.2%

**Tabel B2: Federale inkomsten en uitgaven opgenomen in de perimeter van de studie
(lopende prijzen, % in termen van totale primaire uitgaven entiteit I)**

voor 2022	In mio €	In % van totaal
Inkomsten (R)		
<i>Personenbelasting</i>	45955	21.3
<i>BTW</i>	36487	16.9
<i>Accijnzen</i>	9798	4.5
<i>Vennootschapsbelasting</i>	21723	10.0
<i>Roerende voorheffing</i>	4345	2.0
<i>Belastingen op kapitaal</i>	321	0.1
<i>Werknemersbijdragen</i>	27581	12.8
<i>Patronale bijdragen</i>	43175	20.0
Totaal Perimeter 1 & 2	199111	87.6
Uitgaven (E)		
<i>Pensioenen</i>	39152	18.1
<i>Werkloosheidsuitkeringen</i>	5445	2.5
<i>Tijdskrediet & vervroegd pensioen</i>	660	0.3
<i>Brugpensioen</i>	405	0.2
<i>Geneeskundige verzorging</i>	33569	15.5
<i>Ziekte & Invaliditeit</i>	12016	5.6
<i>Kinderbijslag</i>	0	0
<i>Arbeidsongevallen</i>	320	0,1
<i>Beroepsziekte</i>	236	0,1
<i>Fonds voor sluiting van ondernemingen</i>	109	0,05
<i>Federale sociale bijstand</i>	1765	0.8
<i>Overheidspensioenen</i>	12141	5.6
<i>Doelgroepen (RSZ vermindering)</i>	313	0.1
<i>Dienstencheques</i>	0	0.0
<i>Sociale Maribel</i>	1333	0.6
<i>Overuren, nacht & ploegenarbeid</i>	1993	0.9
<i>Dotaties Gewesten & Gemeenschappen</i>	45157	20.9
Totaal Perimeter 1	154614	71,5
<i>+ Verloning overheidspersoneel</i>	10587	4,9
= Totaal Perimeter 2	165201	76,4